

17. ВИД АНАЛІЗУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КЕЙСІВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ В УЧБОВОМУ ПРОЦЕСІ

І.В. Федулова, д-р екон. наук

Національний університет харчових технологій

Сьогодні одним із сучасних методів навчання є використання кейсів в учбовому процесі. Кейс – це реальна або нереальна штучна ситуація на прикладі якої засвоюються важливі питання, які виділяються для закріплення раніше засвоєного матеріалу. В процесі вирішення цієї ситуації важливим визначається те, що така ситуація не має єдиного остаточно визначеного рішення. Тут привабливим є творчий пошук системи рішень і обґрунтування найкращого за визначеним критерієм.

Для цього потрібно знання аналізу ситуацій. Сьогодні існують багато видів аналізу, які використовуються для прийняття управлінських рішень. Багато вчених займаються питаннями систематизації видів аналізу, зокрема це Блауберг І. Мирський Е., Садовський В. [1], Лесечко М. [2], Сурмін О. [3], Сидоренко О., Чуба В. [4], Зарукіна Е., Логінова Н., Новик М. [5]. Розглянемо основні, без яких неможливий процес створення і розгляду ситуацій.

Проблемний аналіз ґрунтується на понятті «проблема». Під суспільною проблемою розуміється форма існування і вираження суперечності між назрілою необхідністю певних суспільних дій і недостатніми ще умовами її реалізації. По суті справи проблемний аналіз передбачає усвідомлення сутності, специфіки тієї чи іншої проблеми та шляхів її вирішення.

Повний цикл розумових дій від виникнення проблемної ситуації до вирішення проблеми має кілька етапів: виникнення проблемної ситуації; усвідомлення сутності утруднення і постановка проблеми; знаходження способу вирішення шляхом здогадки або висунення припущень і обґрунтування гіпотези; доказ гіпотези; перевірка правильності вирішення проблем.

Системний аналіз слід віднести до найбільш популярних видів аналізу. Він ґрунтується на закономірностях системної цілісності об'єкта, на взаємозумовленості структури і функції. При цьому залежно від вектору цього аналізу, тобто від спрямованості від структури до функції або навпаки виділяють відповідно два види системного аналізу: описувальний і конструктивний. Основна ме-

та дескриптивного аналізу спрямована на з'ясування того, як функціонує система, в якій задана структура. Конструктивний аналіз передбачає підбір під задані цілі, функції структури системи. Обидва види аналізу досить часто доповнюють один одного.

Прагматичний (праксеологічний) аналіз передбачає осмислення того чи іншого об'єкта, процесу, явища з точки зору більш ефективного використання в практичному житті. Основними поняттями прагматичного аналізу виступають «ефективність» - досягнення високого результату мінімальними ресурсами; «результативність» - здатність досягати поставлену мету; «оцінка» - величина, що характеризує те чи інше явище з точки зору ефективності та результативності.

Прогностичний аналіз передбачає не розробку, а використання моделей майбутнього і шляхів його досягнення, прогностичну діагностику, з'ясування ступеня відповідності аналізованого явища чи процесу майбутнього. Його призначення полягає у формуванні передбачень щодо майбутнього розвитку ситуації. Він включає в себе два види аналізу: нормативний прогностичний, коли задається майбутній стан системи і визначаються способи досягнення майбутнього, і пошуковий прогностичний, при якому за допомогою побудови трендових моделей визначається ситуація майбутнього.

Технології пошукового та нормативного прогнозування у відомому сенсі протилежні. При нормативному прогнозуванні на підставі заданої моделі майбутнього визначаються шляхи її

досягнення, використання можливостей суспільства. Пошукове ж прогнозування, ґрунтуючись на можливостях суспільства, визначає зміст майбутнього. Технологію прогностичного аналізу доцільно реалізовувати циклічно, інтегруючи в єдиний процес нормативність і пошук, що дозволяє взаємно уточнювати майбутнє і шляхи його досягнення.

Причинно-наслідковий аналіз ґрунтується на причинності. Її основними поняттями виступають «причина» і «слідство», які описують зв'язок між явищами. У процесі взаємодії двох явищ при наявності певних умов одне явище (причина) породжує, викликає до життя інше явище, подія, процес (слідство).

Для причинного зв'язку вірні кілька тверджень:

- 1) Нічого не є причиною самого себе.
- 2) Якщо одна подія є причина другого, то друге не є причиною першого.
- 3) Одне і те ж подія не може бути одночасно як причиною наявності якоїсь події, так і причиною його відсутності.
- 4) Немає причини для наступу суперечливого події.

Причинно-наслідкові зв'язки характеризуються значною різноманітністю. За ознакою природи виділяються матеріальні і ідеальні, інформаційні та енергетичні, фізичні, хімічні, біологічні, соціальні та ін. За характером зв'язків вони діляться на динамічні і статичні. За кількістю і зв'язності впливів на прості, складові, однофакторні, багатфакторні, системні, несистемні.

Аксіологічний аналіз передбачає аналіз того чи іншого об'єкта, процесу, явища в системі цінностей. Необхідність цього аналізу обумовлено тим, що суспільство характеризується значною ціннісною диференціацією. Цінності представників різних соціальних груп різняться між собою. Тому досить часто в демократичному суспільстві виникає проблема узгодження цінностей, ціннісного партнерства, без якого неможливо нормальна взаємодія людей. Основним поняттям аксіологічного аналізу виступає поняття «цінність», яке в науці розуміється вельми неоднозначно. Відомі різноманітні підходи до розуміння цінності, спектр яких розташовується від натуралістичного, прагматичного до них підходу до інтуїтивного їх бачення. Зауважимо, що методики аксіологічного аналізу ще не склалися.

Рекомендаційний аналіз орієнтований на вироблення рекомендацій щодо поведінки дійових осіб в деякій ситуації. Рекомендаційний аналіз відіграє особливу роль в системі взаємодії дослідника і практика. Він забезпечує впровадження результатів дослідження в життя. Основною проблемою цього аналізу є проблема взаєморозуміння і спільності мови дослідника і практика-управлінця. Справа в тому, що піднятися до рівня розуміння дослідника практик не може. Тому дослідник повинен не тільки вирішити проблему теоретично, а й виробити рекомендації для вдосконалення діяльності управлінця, виклавши їх у категоріях зрозумілого управлінцю мови. Від прагматичного аналізу рекомендаційний аналіз відрізняється тим, що передбачає

вироблення варіантів поведінки в деякій ситуації. В якості конкретних результатів цього аналізу виступають підготовчі матеріали до програми, концептуальне осмислення яких дозволяє розробити саму програму.

Програмно-цільовий аналіз являє собою подальший розвиток рекомендаційного аналізу в аспекті вироблення програми досягнення певної мети. Він зосереджується на розробці докладної моделі досягнення майбутнього.

Ситуаційний аналіз має особливе значення при використанні методу case-study. Даний вид аналізу ґрунтується на сукупності прийомів і методів осмислення ситуації, її структури, які її чинників, тенденцій розвитку тощо. Ситуаційний аналіз ґрунтується на терміні «ситуація». Насамперед слід зазначити, що ситуація є результатом соціальних змін, вона впливає з попередньої ситуації і втікає в подальшу ситуацію, тобто вона процесуальна. Вдалість вибору ситуації визначається ступенем її відповідності досліджуваному знанню, а також наявністю в ній нестандартності, деякою інтриги, що надає їй цікавості, спонукає дослідницьку мотивацію.

Основні характеристики проблеми впливають на види ситуацій. Але разом з тим можна виділити і деякі специфічні підстави виділення видів ситуацій. Важлива роль тут належить ступеню відповідності реальному житті. За цим показником ситуації діляться на реальні і умовні. Реальні ситуації відображають реальні процеси, вони є типовими. Умовні ситуації

є штучними, виключно рідко зустрічаються в дійсності. Але вони досить рельєфно оголюють явища і відносини.

За другою ознакою, з'ясовується відповідність ситуації нормі, ситуації можна розділити на нормальні, девіантні і екстремальні. Нормальні ситуації характеризує розвиток ситуації в межах норми, девіантні ситуації фіксують різного роду відхилення, екстремальні - відображають ті явища і процеси, які виводять систему на грань життя, ставлять під питання її існування в колишній якості.

Аналіз ситуацій досить успішно використовується не тільки як педагогічний метод, а і як ефективний метод аналітичних досліджень. Багато нових управлінських ідей з'явилося саме внаслідок написання та аналізу ситуаційних вправ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Блауберг И.В., Мирский Э.М., Садовский В.Н. Системный подход и системный анализ/Системные исследования: М: 1969.

2. Лесечко М. Д. Основи системного підходу: теорія, методологія, практика. Навч. посіб. — Львів: ЛРІДУ УАДУ, 2002.

3. Ситуационный анализ, или Анатомия кейс-метода / Под ред. Ю. П. Сурмина К.: Центр инноваций и развития, 2002. 286 с.

4. Ситуаційна методика навчання: теорія і практика / Упор. О. Сидоренко, В. Чуба. — К.: Центр інновацій та розвитку, 2001.

5. Зарукина Е.В., Логинова Н. А., Новик М. М. Активные методы обучения: рекомендации по разработке и применению.

Ел. ресурс : <http://evolkov.net/learn/methods/case.study.html>